

регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство юстиції України. Методичні рекомендації. К., 2010. С. 24.

8. Нечипорук С. Нотаріуси як спеціально визначені суб'єкти первинного фінансового моніторингу. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/d0-bd-d0-be-d1-82-d0-b0-d1-80-d1-96-d1-83-d1-81-d0-b8-d1-8f-d0-ba-d1-81-d0-bf-d0-b5-d1-86-d1-96-d0-b0-d0-bb-d1-8c-d0-bd-d0-be-d0-b2-d0-b8-d0-b7-d0-bd-d0-b0-d1-87-d0-b5-d0-bd-d1-96-d1-81-d1-83/>.

9. Основні обов'язки нотаріусів як суб'єктів первинного фінансового моніторингу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_48638.

Бут Ілля Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОДОЛАННЯ СУДОВИХ ІМУНІТЕТІВ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА У СПОРАХ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВОЄННИМИ ДІЯМИ

Закон України «Про міжнародне приватне право» встановлює загальний судовий імунітет щодо іноземної держави за відсутності згоди компетентних органів цієї держави на залучення її до участі у справі у національному суді іншої держави, зокрема як відповідача [1].

В сучасних обставинах актуальним є вирішення питання подолання судових імунітетів держави-агресора, адже зазвичай такого роду питання на Європейському континенті розглядалися крізь призму практики ЄСПЛ, згідно з якою встановлювалася можливість покладення обов'язків щодо забезпечення дотримання конвенційних прав на державу, яка здійснює ефективний контроль над територією (фактично, на державу-окупанта), однак Конвенція і практика ЄСПЛ не врегульовують питань відповідальності держави за порушення, вчинені

на територіях, де відсутній її ефективний контроль (наприклад, щодо відшкодувань збитків внаслідок ракетних ударів, знеструмлення тощо). У будь-якому випадку, виключення Російської Федерації з членів Ради Європи, а відтак і припинення юрисдикції ЄСПЛ, виключили можливість застосування інструментів європейського міжнародного контролю.

Велика Палата Верховного Суду у своїй постанові від 12 травня 2022 р. у справі № 635/6172/17 підтримала висновок Касаційного цивільного суду (у справі № 308/9708/19 щодо можливості ігнорувати імунітет Російської Федерації та розглядати справи про відшкодування шкоди, завданої фізичній особі в результаті збройної агресії РФ, за позовом, поданим саме до цієї іноземної країни [2, 3]. Відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок тимчасової окупації України, юридичним особам, громадським об'єднанням, громадянам України, іноземцям та особам без громадянства, у повному обсязі покладається на РФ як на державу, що здійснює окупацію (ч.ч. 5, 9 ст. 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України») [4].

Якщо до цього часу суди зосереджувалися на аналізі можливості притягнення Держави Україна до відповідальності у зв'язку із знищенням майна чи смертю осіб на тимчасово окупованих територіях, у зоні АТО чи ООС, то нова практика свідчить про розроблення підходу, за якого до відповідальності може бути притягнуто і державу, яка здійснює ефективний контроль над відповідними територіями.

Постановою Верховного Суду від 18 травня 2022 р. у справі №760/17232/20-ц додатково було вказано, що підтримання юрисдикційного імунітету Російської Федерації позбавить позивача ефективного доступу до суду для захисту своїх прав, що є несумісним з положеннями пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. ЄСПЛ неодноразово визнавав, що «надання імунітету державі в ході цивільного судочинства переслідує законну мету дотримання міжнародного права для сприяння ввічливості та добрих відносин між державами через повагу до суверенітету іншої держави». Наразі відсутні

будь-які механізми або інші міждержавні домовленості між Україною та Російською Федерацією щодо відшкодування збитків фізичним та юридичним особам, завданих внаслідок дій військової агресії Російської Федерації на території України. За таких обставин, застосування судового імунітету Російської Федерації (зокрема, ч. 1 ст. 79 Закону України «Про міжнародне приватне право») не буде узгоджуватися із обов'язком України як держави і суду зокрема забезпечити реалізацію права позивача на справедливий суд, а також є несумісним із міжнародно-правовими зобов'язаннями України в сфері боротьби з тероризмом [5]. З огляду на відсутність інших ефективних засобів судового захисту порушеного права, застосування судового імунітету Російської Федерації буде порушенням самої сутності права на справедливий суд. Також, зважаючи на військову агресію Російської Федерації, якою порушується державний суверенітет України, застосування судового імунітету Російської Федерації буде непропорційним до своєї мети [6].

Список використаних джерел:

1. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2709-15>.
2. Постанова від 12 травня 2022 р. у справі № 635/6172/17 : Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104728593>.
3. Постанова від 14 квітня 2022 р. у справі № 308/9708/19: Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104728593>.
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1207-18>.
5. Постанова від 4 вересня 2019 р. у справі № 265/6582/16-ц: Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86310215>.

6. Постанова від 18 травня 2022 р. у справі № 760/17232/20-ц: Верховний Суд. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635312>.

Волкова Наталія Василівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне російське вторгнення на територію України, введення воєнного стану та вимушене зупинення функціонування окремих судів зумовило відповідні зміни у законодавчому регулюванні та судовій практиці.

У Конституції України [1] проголошено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом (ст. 55 Конституції України).

Позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу (ст. 256 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2]. Значення цього інституту переоцінити важко.

Позовна давність визначає рамки захисту порушеного права в судовому порядку. Враховуючи, що право на судовий захист є центральним конституційним правом людини та громадянина, механізм здійснення даного права несе в собі не тільки теоретичну цінність, але й практичну значимість.

Введення на Україні воєнного стану не завадило продовжувати здійснювати правосуддя, а отже і перебіг процесуальних строків теж не зупинився.

Однак ще на початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України, Верховний Суд у своїх повідомленнях на сайті Судової влади України зауважував, що запровадження воєнного стану на території України є поважною причиною для поновлення процесуальних строків. Проте аналіз судової практики засвідчую, що посилення лише на запровадження воєнного стану не є безумовною підставою для поновлення процесуальних строків.